

Бошко Савић

Дипломирани теолог, мастер

Анализа ставова Руске православне цркве у дијалогу са инославнима

Сажетак: У раду смо анализирали типове сарадње уопште а затим и појединачно са конкретним породицама цркава. При томе је наш циљ био не толико да покаже историјске одреднице у дијалогу са инославнима, већ да кроз савремено искуство Руске цркве илуструје реално стање на терену. Отуда овај рад у појединим сегментима добија облике једне културално-социолошке анализе, јер су аспекти сарадње са инославнима много шири и обухватнији. Рад је обogaћен саопштењима Комисије за информисање ОСЦВ-а, чиме смо желели да покажемо како односи са инославнима изгледају у пракси. Из наведених примера могли смо да закључимо које лимите Руска православна црква поставља у дијалогу са инославнима. Такође смо имали прилику да се посредно упознамо са трасом којом се креће екуменски дијалог данас, као и са тешкоћама приликом православног сведочења у глобализованом свету. Из тог разлога постоји велика потреба да се упознамо са радом Руске православне цркве на овим пољима, јер она данас има највише капацитета од свих православних Цркава да у својим напорима буде доследна и успешна. Тако да је евидентно да су велике промене у току у свету и да Московска патријаршија активно учествује у њима заступајући како ставове православља тако и свој интерес. Из тог разлога сматрамо да је потребно упознати се са радом Руске православне цркве у међу-народним и међу хришћанским организацијама и на глобалном нивоу, те да позитивна искуства имплементирамо у нашу средину у својим специфичним околностима и моћима. Разумевање деловања Руске православне цркве може нам само помоћи на путу потраге за јединством као и на путу лоцирања у глобалном свету будућности. Из свега реченог можемо закључити да Руска православна црква има развијену платформу на основу које реализује одношење према инославним заједницама. Основна полука њеног деловања је Одељење спољних црквених веза Московске патријаршије које у континуитету анализира и управља интетитетом односа према инославнима. Оваква уређеност није сметња у богословском дијалогу и другим видовима сарадње, већи је она често од непроцењиве логистичке важности за успешност дијалога.

Кључне речи: Анализа, Руска православна црква, дијалог, екуменизам, римокатолици, протестанти, англиканци, старокатолици, светски савет цркава

Однос Руске православне цркве према дохалкидонским заједницама

Дохалкидонске или Источне православне цркве (назив у службеној употреби) су заједнице несторијанских или монофизитских стремљења које су се одвојено организовале, одбацивши одлуке сабора у Ефесу (431.године) и Халкидону (451). Оне су следеће:

- Коптска православна црква са седиштем у Каиру
 - Британска православна црква
 - Француска православна црква

- Етиопска православна Тевахедо црква са седиштем у Адис Абеби
- Еритрејска православна Тевахедо црква
- Јерменска апостолска црква
 - Света столица Киликије
 - Јерменска патријаршија у Константинопољу
 - Јерменска патријаршија у Јерусалиму
- Индијска (Маланкарска/Маланбарска) православна Сиријска црква
- Сиријска православна црква у Антиохији
 - Малабарско Јакобитска Сиријска православна црква

Старе источне или дохалкидонске цркве ангажовале су се у организовању у један покрет међу собом. Први Свеисточни сусрет био је у Адис Абеби (8. јануара 1965. године), где је одлучено да се формира једна стална комисија за координирање која се поново састала и следећих година.

Иницијативом Екуменског Савета црква организовано је низ неслужбених консултација између православних и оријанталних теолога: Архусу 1964, Бриселу 1967, Женеви 1970, Адис Абеби 1971. У току ових дискусија теолози су разоткрили велики заједнички христолошки темељ на коме се може дискутовати о васпостављању јединства између ових заједница. Такође су Папа Павле шести и папа Шенуда Ш (Коптска црква) потписали 10. маја 1973. године заједничку изјаву којом су потврдили да њихове цркве имају начелно исти традиционални темељ вере.¹

Незванични дијалог између православних и Дохалкидонаца почео је у августу 1964. године при чему је договорен статут разговора чији сиже тврди ступњевитост у свеукупном развоју те ни Саборе не треба посматрати изван те праксе.

Наставак дијалога у Бриселу на анализи четвртог васељенског сабора биле су супротне, што је потврђено и на састанку у Женеви. Постоје сумње међу православним теолозима да је фаворизовање дијалога са Дохалкидонцима производ трговања са православним, из разлога што они поседују само три Сабора, док Православне цркве тврде да је за обнову јединства потребно следовати веру седам васељенских Сабора. Те да се следећући богословском минимализму може говорити о предусловима јединства базираног на пред халкидонском исповедању.²

Што се тиче дијалога који Руска православна црква води са дохалкидонским црквама важно је истаћи да се званични дијалози воде од 1985. године у оквиру Мешовите богословске комисије. Ова комисија је донела документ којим се прецизирају узроци настале поделе — „Друга општа декларација и предлог Црквама“ представљена у Шамбезију 1990. године.

Руска православна црква такође доноси одлуку на Архиепископском сабору 1997. године којом се одобрава наставак дијалога са Дохалкидонским црквама притом наглашавајући да Декларацију из Шамбезија не треба прихватити као завршни документ те да је и даље немогуће имати пуно евхаристијско општење, пре свега због нејасноћа у Дохалкидонским христолошким формулацијама. При томе се подржава неговања духа братства, узајамног разумевања и заједничке жеље да се остане веран отачком предању. У том правцу Руска црква полаже наду да ће се у будућности прецизирати христолошке формулације. У овом дијалогу би посебан акценат требало поставити у проучавање литургијског предања, пастирског и канонског ка-

¹ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.spcoluzern.ch/index.php?pg=2062&lang=srl>

² Романидис Ј., *Бојослав у служби цркве у екуменском дијалогу, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 168.

рактера породице Црква источно православне традиције. Свети Архијерејски сабор Руске православне цркве је на седници од 30. марта 1999. године донео одлуку да се настави богословски дијалог Руске православне цркве са дохалкидонским црквама на билатералном нивоу.³

Дијалог и братски односи се показују и на следећим примерима: Рецимо Одељење за спољне црквене везе угостило је 11.05.2011. делегацију Сиријске цркве истока коју је предводио епископ Северног Ирака Мар Исаак Јосиф. Током разговора Ирачки епископ је упознао митрополита Илариона о положају хришћана у Ираку при чему су се обојица представника сложила да се мора апеловати пред светом због кршења верских слободи и достојанства хришћана. При том су разговору размењени поздрави између Патријарха Московског и све Русије Кирила и Католикоса Сиријске цркве истока Мар Динхија IV.⁴

Из ове вести се види у којој форми се воде сусрети представника Православних и Источних цркава. Такође можемо видети овај братски однос у посланици Патријарха Московског и све Русије Кирила, Папи Александрије и патријарху Престола светог Марка у свој Африци и Блиском Истоку Његовој Светости Шенуди III *йоводом сукоба између хришћана и радикалних муслимана у Гизи.*⁵ *Треба йоменути и йримеј добрих односа у оквиру канонске йерийорије Руске йравославне цркве. Један скорији сусрећ ове йриродде десио се крајем марйа 2011. йодине, када су се сусрели йредседник Одељења сйольних црквених веза Мийройолий Иларион са члановима ойийтине Јерменске Айосйолске цркве у Москви. Овом йриликом је истйакнуто йосйојање мноих истйоријских веза али са жаљењем је консиййовано да још увек нема йуној евхарисийској ойийтенења. И йоред овој йраичној сйања код обе цркве йосйоји дубока солидарносй иййо је йоийврдио и сам овај сусрећ.*⁶ *Такође добар йримеј уважавања јесте чесийићка Патријарха Московског и све Русије Кирила Бишаре Бутросу ар-Раи-у на избору за 77 Патријарха Марионитске цркве.*⁷

Из ових примера евидентан је квалитет односа које Руска православна црква негује са Дохалкидонским црквама.

Однос Руске православне цркве са Римокатоличком црквом

Руска православна црква показује велику заинтересованост за сарадњу са Римокатоличком црквом како на нивоу теолошког дијалога тако и на сарадњи у оквиру заједничког сведочења пред секуларним круговима. Она је ступила у билатерални дијалог са Римокатоличком црквом 1967. године, док је такође у општеправославном дијалогу од 1979. године.⁸ Кључ за разумевање и вођење дијалога са Римском црквом су одлуке Другог ватиканског концила.⁹ Сама Римокатоличка црква односе са православним црквама у другој половини двадесетог века препознаје у две етапе, у „време препознавања“ и „време дијалога љубави“ од поменуте 1979. године. Оквирно тада су се створили услови потребни за сусрет Римокатоличке цркве

³ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Исйорија и каракйерисийи-ка йеолошких дијалоја са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 26.

⁴ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/05/11/news41197/>

⁵ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/05/09/news41051/>

⁶ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/03/30/news38868/>

⁷ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/03/22/news38414/>

⁸ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Исйорија и каракйерисийи-ка йеолошких дијалоја са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 26.

⁹ Романидис Ј., *Бојслав у служби цркве у екуменском дијалоју*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 170.

и петнаест Православних аутокефалних и аутономних цркава међу којим је била и Руска православна црква.

Са друге стране оно што је пресудно за вођење дијалога са Римокатоличком црквом из перспективе Руске православне цркве, је очувано апостолско пријемство рукоположења.¹⁰ Треба још убројати и присутност светих тајни и очуваних моралних норми хришћанског живота.

Проблеми у дијалогу ове две цркве су осим теолошких контраверзи везаних за шизму и тема унија и прозелитизма на које Ватикан гледа благонаклоно као што смо видели у тексту.

Перспективу у сарадњи са Ватиканом, Московска патријаршија види у учвршћивању регионалних веза са епархијама и парохијама као и са Епископским конференцијама Римске цркве.¹¹

О односу са Римокатоличком Црквом расправљано је на заседању Архијерејског Сабора од 02.02. 2011. године, што је и презентовао у Саборном храму Христа Спаситеља, Патријарх Московски Кирил. Он је подсетио да Мешовита комисија за богословски дијалог Православне цркве и Римокатолика, анализира сложено питање улоге Римског епископа. Проблематизација ове теме била је присутна на пленарној сесији поменуте комисије на Кипру 2009. године и Бечу 2010. године. Теме разговора између православних и католика су такође проналазак заједничких одговора изазовима процеса унутар либералног секуларизма, негативних аспеката глобализације, социјалне и економске етике, криза савремених вредности и подривања традиционалног морала. И овом приликом је скренута пажња на недопустиву ситуацију у Западној Украјини и проблема са насилном узурпацијом храмова од стране грко-католика.¹²

Врло важан степен у савременом дијалогу представља и сусрет Патријарха Московског и све Русије Кирила са председником Папског савета за сарадњу са хришћанском јединству кардиналом Куртом Кохом, 16. марта 2011. у Москви. На овом састанку размотрено је питање односа Руске православне цркве и Римокатоличке цркве у светлу сусрета у Мешовитој комисији за богословски дијалог. Разматрани су облици сарадње у којима постоји концензус које смо већ помињали као и сарадња са међународним организацијама и Европском унијом.

Такође је потврђено заједничко залагање за смањења хришћанофобије и на сведочењу базичне хришћанске традиције у коренима Европе. Том приликом је додато да Руска православна црква препознаје и уважава позицију Папе Бенедикта XVI који се залаже за очување хришћанске традиције необазујући се на жестоке критике упућене од стране либералних кругова.¹³ Кардинала Курта Коха угостио је председник Одељења спољних црквених веза Руске православне цркве Митрополит Иларион, при чему није било одступања од тема отворених приликом сусрета са патријархом Московским.¹⁴ Сусрети на овако високом нивоу упућују нас да се богословски дијалог са Римокатоличком црквом развија паралелно са дискусијом о актуелним изазовима.

¹⁰ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 26.

¹¹ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 26.

¹² Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/02/02/news35539/>

¹³ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/03/16/news38044/>

¹⁴ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/03/15/news37814/>

Ова добра сарадња конкретно је посведочена 04.05.2011. године у Риму приликом организовања међународне конференције „*Дар сйаросйи: Православни и катхолички љуби милосрђа*“. На овој конференцији учествовали су представници Руске православне цркве: Патријаршијски Егзарх све Белорусије Митрополит Мински и Слуцки Филарет, ректор Кијевске духовне академије и богословије архиепископ Бориспољски Антоније и Секретар Научног савета Кијевске духовне академије протојереј Владимир Коцаба. Конференцијом је председавао кардинал Курт Кох, глава Папског савета за сарадњу ка хришћанском јединству.¹⁵ На овој конференцији је осим промовисања конкретног проблема односа према старим људима, промовисана и сарадња заједничког хришћанског сведочења на харитативном пољу и пољу промовисања хришћанских вредности.

Сам теолошки дијалог тренутно се остварује на пољу документа састављеног у Московској патријаршији о примату апостола Петра у Цркви 1990. године. Како смо изнели у раду расправе по овој теми су прекинуте због актуелизовања проблема уније на канонској територији Руске цркве. Тек је у последњих неколико година поново покренут дијалог о овој врло важној теми, ту можемо посебно поменути седнице у Равени, Београду, Кипру и Бечу. Постављање овог питања покренуло је и читав низ питања еклисиолошког карактера. Темељ овог проблема се препознаје у сапостојању две еклисиологије, које је дефинисао још Н. Афанасијев. Заправо реч је о универзалној еклисиологији и евхаристијској еклисиологији. Укратко, под универзалном еклисиологијом се разуме она еклисиологија која познаје власт епископа над другим епископима из разлога посматрања Цркве у смислу организма који мора имати своју главу. Та глава је свакако у Римској интерпретацији епископ римски. Друга еклисиологија такође препознаје власт, али је смешта у контекст евхаристијске заједнице из које произилази, из чега следи да епископска власт произилази из Цркве. То значи да власт, можемо православно разумети само у оквиру Цркве, тј. унутар јединства евхаристије и епископа.¹⁶ Еклисиологија древне цркве је разумљиво примљена и усвојена од стране православних, али фактички ствари стоје другачије. Постоји наглашена претензија у Руској цркви ка преузимању форми управљања које проистичу из универзалне еклисиологије. У том смислу Московски патријарх иако канонски јесте први међу једнакима, *de facto* канонски он има већу власт од других епископа. Рецимо да Московски патријарх поседује право да премешта и уклања епископе са својих епархија без дозволе сабора или самих епископа.

То конкретно значи да интуитивно одбацивање универзалне еклисиологије само из разлога што је препознатљива у Римској Цркви није довољна. Повратак и поновно усвајање древне еклисиолошке традиције није једноставан процес али јесте решење како то види А. Шмеман.¹⁷

Из разлога препознавања неких облика примата у својој традицији Руска црква је у већој мери способна да кроз заједнички дијалог са Римокатоличком црквом трага за решењем у евхаристијској традицији древне Цркве и да тако истовремено преиспитује своја еклисиолошка уверења. Стога дијалог који је у току има реалну тежину и могућност да дефинише еклисиолошке претпоставке битне за обе Цркве понаособ као и за могућу уједињену Цркву.

¹⁵ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/05/05/news40781/>

¹⁶ Шмеман А., *Идеја ѱримайа у ѱравославној еклисиологији*, у *Примайѱ Айосѱйола Пеѱйра*, Крагујевац 1989, 27–51.

¹⁷ Шмеман А., *Идеја ѱримайа у ѱравославној еклисиологији*, у *Примайѱ Айосѱйола Пеѱйра*, Крагујевац 1989, 27–51.

Однос Руске православне цркве са англиканцима

Након периода препознавања у деветнаестом веку и врло учесталих дијалога односи ове две Цркве су прекинути због проблема проистеклих из револуције у Русији. Поновни почетак билатералног дијалога тешко је утврдити, званични документ Руске православне цркве наводи годину 1956.¹⁸ док је на званичном сајту Англиканске цркве означена 1973. година као време почетка дијалога.¹⁹

Као први корак Руска православна црква узима сусрет током богословске конференције у Москви (1956.године) када се дискутовало на тему: Узајамни однос Руске православне цркве и Англиканске цркве, О светом писму и светом предању, Доктрина и њена дефиниција, Символ вере и Сабори, Свете тајне њихова суштина и број, Православни обичаји. Док од 1976. године Руска православна црква учествује у свеправославном дијалогу са Англиканцима. Том приликом донесена је Московска декларација која има седам одељака: Богопознање, Богонадахнутост и ауторитет Светог писма, Свето писмо и Свето предање, Ауторитет Васељенских сабора, Filioque, Црква као евхаристијска заједница, Призив Светог Духа у Евхаристији.²⁰ Овом декларацијом окончана је прва етапа у дијалогу Православне цркве и Англиканске Цркве. Као резултат дијалога Англикански учесници су прихватили одлуку о коришћењу Символа вере без Filioque.

Друга фаза дијалога усмерена је на Даблинску декларацију о слагању из 1984. године, која је озваничила слагање у рангу специфичних тема, и позвала на наставак међусобног упознавања.²¹

Трећа фаза дијалога започета је почетком 1989. године, када је Мешовита комисија поново конституисана као Интернационална комисија за Англиканско-Православни теолошки дијалог (ИСАОТД) под председавањем Митрополита Јована Пергамског и Бискупа Хенрија Хила (кога наслеђује Бискуп Марк Диер 1990. године). Задатак ове комисије је био да размотри доктрину Цркве у светлости учења о Светој Тројици. Такође је размотрено питање ко може (са канонске стране) служити у чину презвитеријата и епископата. Постигнута је заједничка изјава да ће дијалог у овој фази разматрати еклисиолошка питања кроз аспекте Тринитарне доктрине и раније постигнутих сагласности.

Доказ напредовања дијалога у задатом правцу јесте и публиковање Кипарске заједничке декларације под називом *Црква Троијосџасној Боја*. Дијалог у овом правцу је настављен и на Ламбертској конференцији 2008. године.²²

Проблем овог дијалога је што никад није широко заживео у практичним питањима, рецимо и поред споразума о изузимању Filioque из Символа вере, он још увек није наишао на широк одзив. Тако да се у Православној цркви стиче утисак да Англиканска црква умањује значај овог дијалога, али и поред тога Руска православна црква овај дијалог оцењује као задовољавајући. Такође коренит проблем у дијалогу представља увођење хиротоније жена (у презвитеријату и епископату)

¹⁸ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 24.

¹⁹ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.anglicancommunion.org/ministry/ecumenical/dialogues/orthodox/index.cfm>

²⁰ Преузето 13.05. 2011. са http://www.anglicancommunion.org/ministry/ecumenical/dialogues/orthodox/docs/the_moscow_statement.cfm

²¹ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.anglicancommunion.org/ministry/ecumenical/dialogues/orthodox/index.cfm>

²² Преузето 13.05. 2011. са <http://www.anglicancommunion.org/ministry/ecumenical/dialogues/orthodox/index.cfm>

који практикује један део Англиканске заједнице као и благонаклоно гледање на истоимене бракове.

Руска православна црква види ове иступе из традиције као елементе који негативно утичу на дијалог. Још један аспект проблематичан за дијалог јесте постојање нејасних и растегљивих еклисиолошких претпоставки Англиканаца, који одузимају конкретност садржају општих богословских текстова који се потписују.²³

Стога Руска црква препоручује да будуће теме дијалога буду одређене у правцу сагласности о догматским темама које деле две Цркве, као и о питањима духовности, пастирског старања и служењима потреба савременог света.²⁴

Билатерални дијалог је настављен што нам потврђује и састанак заменика председника Одељења спољних црквених веза игумана Филарета Рјабиха са викарем епархије Ковентри епископом Варвиксим Џоном Роналдом Ангусом Стројном 10. 05. 2010. године. Епископ Стројн је члан Међународне комисије за православно-англикански дијалог и један од оснивача Фонда светог апостола Андреја, који указује помоћ Православним црквама и другим конфесијама у Источној Европи за усавршавање студената у Енглеској као и потпора младим људима у свери социјалног деловања. Том приликом је представник Англиканске Цркве изразио жаљење због умањеног интезитета регуларних контаката између две цркве, а које је везано за утицај либерализма у англиканском богословљу. Такође у разговору истакнуто посебно место питање православне духовности и монашког подвига које је Англиканском свету приближено кроз књиге Митрополита Калистоса Вера. Руска страна је притом истакла очигледну потребу за наставком међусобног упознавања и приближавања кроз дијалог.

Однос Руске православне цркве са старокатолицима

Старокатоличка црква је настала (на конгресу у Минхену од 1871. године) из опозиције немачких теолога на Првом ватиканском концили 1870. године као унутрашњи одговор цркве на одлуку о папској непогрешивости. Ови теолози су сматрали да је Цркви потребно да се врати на своје старе форме. Сама црква је организована по националном принципу, с тим што сваке две године имају заједнички сабор у Утерху, где се налази седиште старокатоличког бискупа.²⁵

Руска православна црква истиче велики значај дијалога са Старокатоличком црквом који је почео у 19. веку, тачније у оквиру Петровградско-ротердамске комисије 1892–1914. године, који су прекинути почетком Првог светског рада а због револуционарних дешавања у Русији нису настављени све до 1975. године (са изузетком дијаспоре Руске цркве која је одржавала живе контакте са старокатолицима).²⁶

У Документу *Основни принципи односа Руске православне цркве према инославнима* се упућује на веома озбиљне резултате до којих се дошло у међусобном дијалогу те до потписивања више важних декларација о богословском слагању. Такође на трећој предсаборској свеправославној конференцији 1986. године каже се следеће:

²³ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристична теолошка дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 27.

²⁴ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристична теолошка дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 28.

²⁵ Преузето 13.05. 2011. са <http://www.oldcatholic.org/index.htm>

²⁶ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристична теолошка дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 24.

„Састављено је и заједнички прихваћено већ двадесет текстова, исти број богословских, еклисиолошких и сотериолошких тема укључујући и теме о Богомајци и неким светим тајнама. Мешовитој богословској комисији преостаје да размотри и на наредној седници проучи питања која се тичу учења о светим тајнама, есхатологији, као и условима и последицама црквеног општења. Конференција сматра да би за потребнију оцену резултата овог дијалога требало обратити пажњу на:

а) спровођења старе праксе општења Старокатоличке цркве са Англиканском црквом, као и тенденције ка општењу кроз свете тајне са Евангелистичком црквом које су се јавиле касније у Немачкој, обзиром да све то умањује значај текстова који су заједно потписивани током дијалога као и општих еклисиолошких текстова;

б) Тешкоће примене и доласка до изражаја богословља, заједничког потписивања општих богословских текстова у целокупном животу Старокатоличке цркве. Оба питања захтевају мишљење компетентних теолога Православне цркве са тачке гледишта еклисиолошких и црквених последица, с тим да се убрза утврђивање црквених претпоставки за успостављање општења са старокатолицима. Успешан завршетак овог богословског дијалога одразиће се повољно и на резултате других дијалога јер ће уврстити поверење у њих.“²⁷

Из цитираног одељка можемо закључити да су не само односи између Руске православне цркве и Старокатоличких цркава у позитивном повоју, већ и да дијалог напредује ка јединству. Стиче се утисак да је циљ направити корак ка јединству ради отварања нових поглавља у садашњем дијалогу са инославнима, тј. да евхаристијско општење између Старокатолика и Православних цркава у будућности послужи као пример успешно спроведеног дијалога и остваривања истинске вере у животу Цркве. Један од битних проблема у дијалогу између Руске православне цркве и Старокатоличких цркава је то што су Старокатолици Утерхске уније ступили у пуно општење са Англиканском црквом 1931. године, стога су се у њој појавила слична традицијска извитоперења која се огледају у рукополагању жена и благосиљање истополних бракова. Из ових разлога је 2003. године из Утерхске уније иступила Пољска национална католичка црква. Стога је дијалог са Старокатоличком црквом врло деликатан.

Такође је важно напоменути да Руска црква има већ традиционалну размену студената и наставника теолошких школа са Старокатоличком црквом. Ова сарадња се огледа још у сарадњи у социјалним питањима и мисионарском раду. Следи преглед Старокатоличког корпуса:

Чланице Утерхске уније Старокатоличких цркава су:

- Хришћанско-католичка црква Швајцарске
- Пољска-католичка црква
- Аустријска старокатоличка црква
- Холандска старокатоличка црква
- Немачка Старокатоличка црква
- Чешка старокатоличка црква

Цркве које се налазе у општењу са Утерхском унијом:

- Хрватска старокатоличка црква
- Старкатоличка црква Шведске и Данске
- Италијанска старокатоличка црква
- Старокатоличка мисија у француској

²⁷ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика еклисиолошких дијалога са инослављем, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 28.

Цркве чланице светској савеза Стјарокаатоличких цркава:

- Апостолска Епископална Католичка црква
- Португалска Апостолска Епископална црква
- Анголска народна црква
- Словачка старокатоличка црква
- Канадска Народа Католичка црква
- Национална Католичка црква у Пољској

Маравијске стјарокаатоличке цркве:

- Католичка црква маравита у Пољској
- Католичка црква маравита у Камеруну
- Старокатоличка маравитска црква Пољске
- Старокатоличка црква маравита у Северној Америци
- Црква маравитског ордена у Немачкој

Друге цркве без канонском оишћенења унушар Стјарокаатолика:

- Реформисана католичка црква
- Пољска старокатоличка црква
- Италијанска старокатоличка црква
- Литванска старокатоличка црква
- Пољска национална католичка црква

Однос Руске православне цркве са протестантским деноминацијама

Руска православна црква истиче своју спремност и упорност за наставак теолошког дијалога са Протестантским деноминацијама.²⁸ Тема овог дијалога крећу се од питања Светог предања и Евхаристије до духовних вредности и социјалног служења. Документ *Основни йринципи односа Руске йравославне цркве йрема инославнима* подстиче наставак дијалога скрећући пажњу на теолошка тежишта тј. питања Евхаристије и Црквеног предања.²⁹

Посебно учестао дијалог Руска православна црква води са Лутеранским заједницама, при чему главни покретачи овог дијалога нису теолошке теме већ присуство извесног броја лутерана на канонској територији Московске патријаршије³⁰ и земаља у окружењу. Ови разговори воде се на свеправославном нивоу (тема ових разговора је *Учешће у тајни цркве*) и на билатералном нивоу (теолошке теме сусрета са Евангелистичком црквом Немачке биле су: Свето писмо и Предање, Искупљење, Пневматологија, Мир, Света тајна Крштења и Евхаристије; са Лутеранском црквом Финске: Евхаристија, Спасење, Оправдање и Обожење; са Лутеранима НДР-а претресана су различита схватања Царства Божијег и освећујућег дејства Божанске благодати).³¹

Учесталост сусрета између Протестантских заједница и представника Руске православне цркве ћемо илустровати кроз следеће сусрете:

²⁸ Руска православна црква је у дијалогу са Евангелистичком црквом у Немачкој од 1959. године, Евангелистичко-лутеранском црквом у Финској од 1970. године, са Светском лутеранском федерацијом 1981. године и са Светском алијансом протестантских цркава 1986. године.

²⁹ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 28.

³⁰ Лутерани су 2001. године обележили 400 година постојања на територији Русије при чему им је Руска православна црква честитала љубилеј. Преузето 15.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/01/20/news3452/>

³¹ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 29.

Представници ОСЦВ присуствовали су у граду Турку интронизацији архиепископа Евангелистичко-лутеранске цркве у Финској Кари Мјакинена. Руска делегација је присуствовала у репрезентативном саставу врха ОСЦВ-а.³²

Такође митрополит Иларион се састао са руководитељем Руског савеза евангелистичких хришћана-баптиста В.К. Власенком. Приликом овог састанка претресен је широк круг питања који се тиче односа православних и баптиста у Русији, као перспективе обнове билатералних богословских сусрета и заједничког учешћа у међу-хришћанским организацијама.³³

Још један сусрет митрополита Илариона са главом Естонске Евангелистичко-лутеранске цркве архиепископом Андресом Пидером при чему је наглашено да Руска православна црква цени бескомпромисну позицију Лутеранских цркава у Балтичким земљама у томе што иступају против либералних хришћанских вредности. Руска црква је документом из 2006. године осудила одобравање Шведске цркве истополних бракова што је такође 2008. године урадила и Лутеранска црква у Естонији, Литванији и Летонији делећи исту позицију са Руским документом. Због тога се Московска патријаршија активно залаже за наставак дијалога са овим Црквама у заједничком раду у Хришћанском међу-конфесионалном консултативног комитета и у социјалним задацима за бољи положај хришћана.³⁴ Врло је битно уочити важност коју Руска црква придаје традиционалним хришћанским вредностима у дијалогу са инославнима.

Рецимо у писму председника Одељења спољних црквених веза Московске патријаршије руководству Евангелистичке цркве у Немачкој насловљеном Марготу Кецману и Мартину Шиндехјоту разматра се даљи наставак дијалог између поменутих цркава. У писму се каже да Патријарх Московски и све Русије Кирил изражава своје сажаљење што је 50. година богословског дијалога између Руске православне цркве и Евангелистичке цркве у Немачкој доживело свој прекид. Један од основних разлога за прекид дијалога био је недавни избор председника Савеза евангелистичких цркава у Немачкој са којим се Руска црква не може сложити јер сматра избор жена у вишу јерархију неподобним. У том правцу се цитира одлука Светог Синода Руске православне цркве од пре 30 година која се тиче службе жена у јерархији. Овом одлуком се потврђује да Руска црква не налази разлоге за дијалог са оним конфесијама које свету тајну свештенства не чувају у изворном облику. Стога Руска православна црква не признаје постојање свештенства у тим протестантским заједницама те их стога не сматра више Црквом у свом разумевању овог термина у међу-црквеној коренсподенцији. Из разлога избора жене на катедру Евангелистичке цркве у Немачкој, Руска црква преиспитује могућности наставка дијалога у садашњем облику. Руска страна поставља питање: Шта је наш дијалог, ако је резултат њега кретање учесника у дијалогу у супротном смеру? Због наведених околности митрополит Иларион је одбио да присуствује прослави 50. година дијалога, те је на прославу упутио делегацију нижег ранга. Ово је резултирало одлуком новог руководства Евангелистичке цркве у Немачкој да откаже све прославе. Медијске спекулације да су односи Руске православне цркве и Евангелистичке цркве у Немачкој у прекиду, митрополит Иларион је демантовао рекавши да он цени дуге пријатељске односе са немачким протестантима као и искуство те-

³² Преузето 15.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2010/06/07/news20091/>

³³ Преузето 15.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/04/06/news39340/>

³⁴ Преузето 15.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2010/09/14/news26064/>

олошког дијалога, и да жали што је дијалог прекинут у време обележавања јубилеја истог. Као главни разлог истакнути су процеси који се дешавају унутар западног протестантизма а који су прожети упливом секуларизма у теолошко мишљење те усвајање либералних доктрина на подручију традиционалних моралних вредности. Руска Црква ће избор Евангелистичке цркве у Немачкој посматрати као унутрашњу ствар ове цркве, али ће при том задржати право да самостално одлучи да ли ће наставити дијалог и у којој форми.³⁵

Из приложеног видимо колико је дијалог са Протестантским заједницама осетљива ствар. И у којој се мери Руска православна црква држи принципа проистеклих из Хришћанске традиције и у којој мери и до којих граница је спремна да сарађује на пољу екуменског дијалога а да притом своје вероисповедање не доведе у питање.

Руска православна црква и дијалог у екуменском покрету

Свеправославно учешће у светском савезу цркава

Зачетак Екуменског покрета можемо датирати у крај 19. века из кога израста идеја о оснивању Светског Савеза Цркава 1937. године. У Августу 1948. године уз сагласност 147 представљених Цркава у Амстердаму је конституисан Светски Савез Цркава. Од тада је број Цркава чланица у сталном порасту тако да је на деветом генералном заседању у Porto Alegre-у у Бразилу фебруара 2006. године било присутно 348 представљених цркава.³⁶

Циљ који прокламује Светски Савез Цркава није глобална „супер-Црква“, нити стандардизација стила богослужења, већ продубљивање сарадње између Хришћанских цркави и заједница како би оне међусобно увиђале другачија аутентична искуствовања *Једне, Свеће, Католичанске и Ајосијолске Цркве*. Њено деловање базирано је у исповедању апостолске вере и сарадње у области мисије и службе човечанству.³⁷

Тежиште рада Светског Савеза Цркава у Екуменском покрету је усмерено ка „видљивом јединству“ и сарадњи између Цркава.³⁸ Светски Савез Цркава политику јединства спроводи кроз пројекте трасиране кроз следеће програме: Интер-религиозно поверење и уважавање, Хришћанско самопоимање, Конфликтне међухришћанске ситуације и Текући дијалог.³⁹

Православље се постепено отварало ка идеји учествовања у Светском Савезу Цркава. Пионирски покрет ка већој отворености учињен је 1920. године кроз посланицу Константинопољске патријаршије упућене „Свим Црквама у Христу“. Кроз ову посланицу православне цркве су позване на сарадњу у области харитативног рада и на неговање теолошког дијалога. Одбојност према Екуменском покрету био је присутан код православних и он се огледао кроз ставове изнете у Московској декларацији 1948. године које је сачинила група православних Цркава. Кроз поменути декларацију исповеђена је истина *Једне, Свеће, Католичанске и Ајосијолске Цркве*, насупрот измењене еклисиолошке истине Екуменског покрета.⁴⁰

³⁵ Преузето 15.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2009/12/10/news10042/>

³⁶ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/fileadmin/images/wcc-main/programmes/riverchart05.jpg>

³⁷ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/en/who-are-we/background.html>

³⁸ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/en/programmes/the-wcc-and-the-ecumenical-movement-in-the-21st-century.html>

³⁹ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/en/programmes/interreligiousdialogue.html>

⁴⁰ Јанарас Х., *Проблем јединства данас, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 267–315, 274.

Пошто је Светски Савез Цркава на сугестије православних унео измене у свој програм Торонтском декларацијом која је гарантовала право Православнима да јасно и недвосмислено сведоче о сопственој еклисиологији и природи хришћанских подела, као и да одбију право паритета те да не признају цркве различитих деноминација у својству Цркава чиме је потврђена еклисиолошка неутралност Светског Савеза Цркава.⁴¹

Руска православна црква је јула 1960. године, позитивно оценила промене у Светском Савезу Цркава, те је донела одлуку да у децембру 1961. године у Њу Делхију приступи Екуменском покрету.⁴² Ову одлуку су следиле и друге Православне цркве. Деведесетих година је поново покренуто питање учешћа Православних у Екуменском покрету, 1995. године о проблемима у учествовању Православне Цркве расправљао је Свети Архијерејски сабор Српске православне цркве, донета је одлука да се настави са учествовањем. Бугарска православна црква је иступила из Светског Савеза Цркава 1997. године, а Естонска православна црква 1998. године.⁴³ Руска православна црква је 1997. године такође размотрила ситуацију у погледу чланства Руске православне цркве у Светском Савезу Цркава и негативних тенденција у Савезу. Донета је одлука да се сазове Свеправославно саветовање у вези са овим проблемом. Отуда је одлука о иступању или наставку учествовања пролонгирана до доношења свеправославне одлуке. Поред тога Руска православна црква је одлучила да одржава контакте на билатералном и мултилатералном нивоу у интерконфесионалним теолошким дијалозима.⁴⁴

Свеправославно саветовање одржано је у Солуну 29.04.-01.05.1998. године на иницијативу Српске православне цркве и Руске православне цркве. Закључци овог саветовања су да садашња структура Светског Савеза Цркава није прихватљива за православне и да је продужетак њиховог учешћа у Савезу могућ само уз радикалне реформе у Светском Савезу Цркава. Ови закључци су били повод да на седмој Скупштини Светског Савеза Цркава буде формирана Специјална комисија Светског Савеза Цркава за односе са православнима. У мандат ове комисије ушла су разматрања читавог комплекса питања и предлога реформе Светског Савеза Цркава. У складу са поменутих одлукама Руска Православна црква је донела одлуку да за време рада комисије учествује у раду Светског Савеза Цркава са „ограниченим мандатом“. На тај начин период до реформисања Светског Савета Цркава Православне цркве посматрају као прелазни период стога своје одлуке подређују утицању свим расположивим средствима у трансформисању Светског Савеза Цркава.⁴⁵

Специјална комисија је реферисала у Светском Савезу Цркава 2002. године и том приликом је препоручила кључне смернице које требају да буду размотрене на деветој генералној скупштини Светског Савеза Цркава. Ове смернице су следеће:

⁴¹ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/central-committee/toronto-1950/toronto-statement.html>

⁴² Ову одлуку морамо да посматрамо поред Хришћанског императива за трагањем за јединством кроз призму сложених политичко културних аспеката. По тим треба разумети нови период репресивних мера Совјетског режима против Руске православне цркве; те отуда постаје јасна потреба Руске цркве да кроз сведочење у Светском Савезу Цркава сведочи о својим реалним проблемима и ставичном прогону, те да говорницу Екуменског покрета искористи као прозор за апел међународној заједници а поводом заштите људских права хришћана у Совјетском Савезу.

⁴³ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/church-families/orthodox-churches-eastern.html>

⁴⁴ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 41.

⁴⁵ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем, у Православље и екуменизам*, Београд 2005, 41.

1. постављање еклисиолошке проблематике у центар пажње, за шта су позване све цркве чланице да сачине студију о еклисиологији и о проблему шта значи бити црква као и доношење теолошких критеријума приликом примања нових чланица у Савез.
2. заједничко мољење, потреба за афирмисањем потребе заједничке молитве, комисија је сугерисала да богослужење у Светском Савезу Црква треба бити дефинисано као „конфесионална“ и „међу-конфесионална“ заједничка молитва.
3. доношење одлука, Савез треба да промени начин доношења одлука са одлука већине на доношење одлуке концензусом.

Комисија је такође позвала Светски Савез Црква да дизајнира нове категорије чланства како би кроз њих један део црква могло да учествује у раду концила.

У периоду до 2006. године Светски Савез Црква је тестирао да ли поменуте сугестије могу функционисати у пракси.

Специјална комисија је предложила да се „доношење одлука концензусом“ тестира 2005. године на централном састанку комитета. И предложене реформе су спроведене од Девете генералне седнице Светског Савеза Црква 2006. године. Такође је и препоручено заједничко мољење дозвољено и организовано у форми интерконфесионалне молитве или конфесионалне службе. Закључак Девете генералне скупштине је да афирмација важних доприноса Савеза зависе од сарадње међу црквама чланицама и јачања комуникације између породица Црква.⁴⁶

Задржаћемо се на анализи овог важног извештаја Специјалне комисије за учешће православних у Светском Савезу Црква. Сама комисија је била састављена од једнаког броја представника источне и оријенталне православне цркве и представника других црква које припадају Савезу и које Савез именује посредством свог централног комитета. Модератори Специјалне комисије били су митрополит Хризостом Ефески (Константинопољска патријаршија) и Епископ Ролф Копе (Евангелистичка црква у Немачкој). На отварању рада Комисије наглашено је да је присуство Православља у Светском Савезу Црква повећало обим и да су Православне цркве обогатиле Светски Савез Црква својим учествовањем те да је одлука о стварању Специјалне комисије показатељ са каквом одлучношћу и озбиљношћу Светски Савез Црква посматра своје Православне партнере. Комисија се састала у четири наврата у Моргсу-Швајцарска 1999. године, у Каиру-Египат 2000. године уз гостопримство папе Шенуде и Коптске православне Цркве, у Берефурду-Мађарска на позив епископа Густава Болцскеа и Реформистичке цркве Мађарске 2001. године и у Хелсинкију-Финска чији је домаћин био епископ Вито Хитари и Евангелистичка Лутеранска црква Финске 2002. године. Под одбори су се састајали у Богословији Светог Јефрема у Сирији, Православној академији Велемов у Чешкој као и Православна академија на Криту. Индетификовано је пет кључних области о којима се расправљало као што смо видели.⁴⁷ Важност ове Специјалне комисије су промене које су уследиле у Светском Савезу Црква које представљају уважавање православног становишта и које су истовремено омогућиле даље учешће Православних у раду Екуменског покрета. Православни су јасно уочили и јавно истакли своје виђење кризе у екуменском покрету при чему су заузели позицију конструктивне критике и уложивши велики напор у реорганизацију Светског Савеза Црка-

⁴⁶ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/en/who-are-we/self-understanding-vision/orthodox-participation.html>

⁴⁷ Преузето 15.05.2011. са <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/porto-alegre-2006/3-preparatory-and-background-documents/final-report-of-the-special-commission-on-orthodox-participation-in-the-wcc.html>

ва, православни су посведочили потребе за саборним обновљењем ка путу трагања за јединством.

Препреке и перспективе учествовању Руске православне цркве у Светском Савезу Цркава — екуменска еклисиологија

Руска православна црква прави разлику између екуменизма и Екуменског покрета. Дијалог који Руска православна црква води са екуменским покретом не значи признавање једнаке вредности или истоветности са осталим учесницима покрета, што конкретно значи да Руска Црква не гледа на чланство у Светском Савезу Цркава са једне стране као признавање црквености том телу и са друге стране као издаја сопствене црквености. Значај који Московска патријаршија придаје Светском Савезу Цркава је условљен спремношћу и тежњом чланова Екуменског покрета да чују и одговоре на сведочење католичанске Истине.⁴⁸

Препрека учествовању Руске православне цркве у раду Екуменског покрета представљала је теолошка идеја произишла из протестантског екуменизма која се у основи провлачи кроз цео рад Светског Савеза Цркава а који је трасиран у „екуменској еклисиологији“. Екуменска еклисиологија није систематски развијена теолошка хипотеза. Она почива на унутрашњем уверењу да је хришћанско јединство датост, коју треба спровести у реално-практичном животу Цркве. Постоји тенденција да се ова хипотеза повеже са протестантским учењем о „невидљивој Цркви“ или „теоријом грана“ што би нагласило онтолошко јединство међу-хришћанских веза. Деноминацијски споразуми не представљају за Руску цркву валидан начин трагања за јединством, јер занемарује сва раздвајања проузрокована девијацијама верских норми. Отуда Руска црква разликује екуменизам који као своју претпоставку има унутрашње јединство са Истином и унутрашњу целовитост и нераскидивост духовног искуства Цркве, од екуменизма који се изграђује на формалним условима јединства.⁴⁹

Из овог разлога (као што смо видели у предходном поглављу) однос Руске православне цркве према Светском Савезу Цркава није кроз историју био једнозначан што се посебно огледало у опасности да Православна страна буде утопљена и надгласана у органима Екуменског покрета. Још једна од препрека била је и прихватање „једнакости између деноминација“ јер православна црква не посматра себе као једну од многих конфесија, она себе препознаје као „Једну, Сабору, Католичанску и Апостолску Цркву“ те своју веру заснива на литургијском искуству древне не подељене цркве.⁵⁰

Руска православна црква учешће у одбору „Вера и поредак“ посматра као место где екуменски дијалог има највише перспективе да оствари своје циљеве. Управо у оквиру одбора „Вера и поредак“ Православна црква може да саопшти католичанско виђење тема о којима се дискутовало: Црква и њено јединство, Схватање светих тајни Крштења, Евхаристије и Свештенства, Свето писмо и Свето предање, Улога и значај Симбола вере, Утицај такозваних „небогословских“ фактора на проблем хришћанских подела и јединства. Оно што је посебно везано за учествовање

⁴⁸ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 29.

⁴⁹ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 30.

⁵⁰ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика теолошких дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 36.

у одбору „Вера и Поредак“ јесте што се у њему пружају могућности за аутономност дијалога, те је отворена могућност да у случају прекида односа између Руске православне цркве и Светског Савеза Цркава, Руска Црква ипак настави учешће у овом посебном одбору.⁵¹

Добро је истаћи да је учешће Православних у Екуменском покрету резултирало проширивање области коју православна мисао обрађује, управо у смислу одговора на проблеме који долазе из инославних заједница. Ово представља јак стимуланс поновном промишљању откривењске Истине и догматског учења које треба оваплотити у новом културно-историјском контексту.⁵² Ове импулсе Руско православно богословље сагледава из перспектива хришћанске традиције иако се конкретна питања јављају тек у савременом свету. При томе руски богослови показују значајан степен озбиљности и благодатне креативности уложене у решавање осетљивих тема данашњице.

Добра илустрација овога о чему говоримо јесу излагања руских теолога на међународном хришћанском скупу посвећеном миру. Они су анализирали из хришћанске перспективе примену насиља у савременом свету, проблеме агресивности и терора. При чему су лоцирани двоструки стандарди који долазе из истих извора, са једне стране се активизира „мирољубива реторика“ којом су грађани свакодневно засути а са друге стране су изложени пропаганди насиља у свакодневном животу путем телевизијских програма и других медија. Руска Православна црква стога иступа са позиција критике савременог плуралистичког друштва које је неспособно да усагласи своје „речи и дела“, тим пре јер је органски укореењено на фразима „слобода избора, слобода говора и изражавања, слобода личности у чему се открива парадокс. Отуда се улога хришћанских организација открива у смислу „вапијућег пророчког гласа“ који разоткрива парадоксе секуларног либерализма те упућује критичко вредновање стварности из хришћанске перспективе. Том прилоком је скренута пажња на дискриминацију хришћана у свету и тенденцију нарастања хришћанофобије која није скоро уопште медијски покривена.⁵³

Нове перспективе у развоју православног богословља биле су уочљиве и приликом сусрета председника ОСЦВ са генералним секретаром Светског Савеза Цркава. Том приликом је истакнута опасност од скретања протестантске теологије у крајњи либерализам.⁵⁴ Овакве тенденције захтевају од Православних теолога једно свеобухватно промишљање секуларно-либералне мисли, те њену критику са становишта православног хришћанства. Исти проблеми су били истакнути и приликом званичног сусрета Патријарха Московског и све Русије Кирила и Генералног секретара Светског Савеза Цркава др. Олафа Фиукса Твеита.⁵⁵

Такође је уочена заједничка потреба да Црква проговори у одговарајућим ситуацијама језиком мас-медија како би се што боље остварила њена мисија у задатом лингво-културном подручју.⁵⁶

Са друге стране и Светски Савез Цркава је врло заинтересован за наставак учествовања Руске православне Цркве у раду те организације, јер како је истакао

⁵¹ Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика њеолошких дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 37.

⁵² Основни принципи односа Руске православне цркве према инослављу, *Историја и карактеристика њеолошких дијалога са инослављем*, у *Православље и екуменизам*, Београд 2005, 39.

⁵³ Преузето 20.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/05/19/news41785/>

⁵⁴ Преузето 20.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2011/02/24/news36804/>

⁵⁵ Преузето 20.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2010/06/28/news21076/>

⁵⁶ Преузето 20.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2010/06/30/news21278/>

сам генерални секретар Светског савеза Цркава, данашњем протестантском свету врло је важно да слуша глас Православних цркава.⁵⁷

Упорност Православних у сведочењу можемо видети на примеру Конференције у Виндзорском дворцу где се расправљало о православној еклисиологији. Иницијатор ових консултација били су представници Енглеске цркве епископ гиблартарски Џефри Рујел и дјакониса Кристиана Хол. На дневном реду су се нашле следеће теме: Евхаристијска Еклисиологија, Симфонија државе и Цркве, Улога канонских норми и њихова примена у реалности савременог црквеног живота. У дискусији је критикована Евхаристијска еклисиологија какву налазимо у делу Митрополита Јована Зизијуласа. Као обрнуту крајност поменути еклисиологије предложен је еклисиолошки концепт у коме место Евхаристије централно место заузима Крштење. Такође је констатовано да је евхаристијска еклисиологија одиграла немерљиво важну улогу у развоју православног богословља и целе хришћанске мисли 20. века при чему је истакнута не једностраност у анализи природе цркве која је присутна у православној еклисиологији. Око овог и других поменутих проблема на овом скупу била је вођена жустра расправа на јакој академској бази при чему су православни бранили своје ставове који произилазе из евхаристијске еклисиологије.⁵⁸

На овом месту потребно је истаћи да је Одељење за спољне црквене везе Московске патријаршије у Марту 2010. године основало Комисију за међу-саборно присуство по питању односа према инославним и другим религијама. У Комитету су заступљени истакнути чланови високог клира и специјалисти у областима међу-религијског дијалога. Комисија је разматрала питање процене садашњег стања међу-хришћанског дијалога, као и принципе уважавања инославних заједница. Констатовано је да Московска патријаршија води билатерални дијалог са Римокатоличком црквом, са Дохалкидонским црквама, Протестантским конфесијама, као и да учествује у раду међуверских и екуменских организација. Задатак ове новостворене Комисије је да даје процене међухришћанског дијалога, сарадње на практичним пољима са не-православним и да испитује могућности међу-религијског дијалога. Од процена које буде донела Комисија зависиће квалитет односа Руске православне цркве према инославнима као и питања наставка и будућег обима екуменског дијалога.

Summary: In this paper, we have analyzed the types of cooperation in general and then individually with specific families of churches. In doing so, our goal was not to show the historical setting in dialogue with the heterodox, but to illustrate the real situation on the field with modern experience of the Russian Church. Hence, this work, in some individual segments, has been shaped as a cultural and sociological analysis, because the aspects of cooperation with the heterodox are much broader and more comprehensive.

The work is enriched with communications of the Commission for informing of the Department of External Church Relations, where we wanted to show how those relations with the heterodox look like in practice. From the examples mentioned here, we could conclude what limits Russian Orthodox Church has raised in dialogue with the heterodox. We also had the opportunity to meet directly with the direction that moves ecumenical dialogue today, as well as the difficulties of Orthodox Church as a witness in a globalized world. For this reason, there is a great need to know the work of Russian Orthodox Church in these areas, as it now has the

⁵⁷ Преузето 20.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2010/07/01/news21362/>

⁵⁸ Преузето 20.05.2011. са <http://www.mospat.ru/ru/2009/12/16/news10266/>

highest capacity of all Orthodox churches in their efforts to be consistent and successful. In that way, it is evident that the major changes underway in the world and the Moscow Patriarchate actively participate in them, as representing the views of Orthodoxy and their own interest as well. For this reason, we believe it is necessary to be familiar with the operation of the Russian Orthodox Church in international and in Christian organizations globally, and to implement positive experiences in our environment with its particular circumstances and powers. Understanding the actions of the Russian Orthodox Church can help us in the quest for unity, and also on the way to locate ourselves in the global world of the future.

From all this we can conclude that the Russian Orthodox Church has developed a platform upon which it realizes the relationship towards heterodox communities. The main lever of its activities is the Department of External Church Relations of the Moscow Patriarchate, which continuously analyzes and manages the intensity of relationship with the heterodox. Such an arrangement does not interfere in theological dialogue and other forms of communication, but it is often of invaluable logistical importance for the success of the dialogue.

Key words: Analysis, Russian Orthodox Church, dialogue, ecumenism, Roman Catholics, Protestants, Old Catholics, World Council of Churches.